

A SPORT CIVIL SZERVEZETEI MINT AZ ELMÚLT ÉVTIZED NYERTESEI

GÓSI ZSUZSANNA–BUKTA ZSUZSANNA

■ Bevezetés

■ A sport az elmúlt évtizedekben a világ minden táján a gazdaság egyik jelentős tényezője lett. A professzionális sport a szórakoztatóipar egyik részterületévé vált, míg a szabadidősport-piacon egyre többen és többen jelentek meg, akik szolgáltatásokat és termékeket vásároltak. Magyarország részben követte a nemzetközi tendenciákat, részben eltért tőlük. A szabadidősport-piacon a kereslet és kínálat változása összhangban volt a környező országokéval, ugyanakkor a professzionális sport területén a megfelelő méretű fizetőképes kereslet hiánya és a szerkezeti átalakulások nehézkessége hátráltató tényezőt jelentett.

A magyar kormány 2010-ben elkötelezte magát a sportágazat fejlesztése mellett, elsősorban a versenysport és az utánpótlássport terén. Hazánkban a sport-szféra hagyományos szervezete kezdetektől a sportegyesület, amelynek a dominanciája megmaradt a rendszerváltást követően is. A sportegyesületek többsége a rendszerváltás óta folyamatos forráshiánnyal küzdött, ez a helyzet változott meg gyökeresen 2010 után. Ebben a tanulmányban gazdasági mutatók segítségével igyekszünk bemutatni, hogy milyen adatok támasztják alá a sport civil szervezeteinek elmúlt évekre jellemző kivételes helyzetét. Ehhez segítségül hívtuk a Központi Statisztikai Hivatal és az Eurostat adatbázisát, valamint az egyes szervezetek számviteli beszámolóit is.

A finanszírozási helyzet változásának főbb lépései

A központi kormányzat közvetlen és közvetett segítséget egyaránt nyújt a sportszektornak. Támogatási forrásokat biztosít különböző programokra, eseményekre, a szervezetrendszer fejlesztésére és a létesítményhelyzet javítására. A sportinfrastruktúra fejlesztése rendkívül széleskörű: stadionok, uszodák, tornatermek, szabadtéri sportparkok épülnek. Az egyes sportágak, vagy akár egyesületek külön forrásokkal gazdálkodhatnak (Bács–Becsky–Nagy 2015; Faragó 2017; Balogh–Bácsné Bába 2019; Gósi–Bukta 2019; Gyömörei–Máté–Szakály 2020).

A sport támogatásának első konkrét lépései 2010-ben történtek. A foglalkoztatási helyzet javítása céljából a sportszakemberek számára is elérhetővé vált a kedvezményes Egyszerűsített Közteherviselési Hozzájárulás. Ebben az évben kezdődött el a társasági adó rendszerén keresztül történő támogatás törvényi kereteinek kidolgozása is (TAO-támogatás). A kormányzati szervek és az Európai Bizottság mintegy másfél éves konzultációs sorozatának eredményeként került elfogadásra a TAO elméleti keretrendszere (Bardóczy 2014). Ezzel létrejött egy egyedülálló, közvetett támogatási forma. Működésének alapja, hogy a vállalkozások a fizetendő társasági adójuk egy meghatározott arányát a központi költségvetés helyett közvetlenül sportszervezeteknek adják át. Lényegében az állam a saját bevételeinek egy részét engedte át. A támogatható sportszervezetek közé tartoznak az országos sportági szakszövetségek, az amatőr és hivatásos sportszervezetek és a közhasznú sportalapítványok is. A kiválasztott – látványcsapat – sportágak a következők voltak: labdarúgás, kézilabda, kosárlabda, vízilabda, jégkorong. Ehhez a rendszerhez csatlakozhatott 2017-ben a röplabda. A háttér megváltozását a 2011. évi LXXXII. számú törvény írja elő. Ezzel párhuzamosan változtak további jogszabályok is, közöttük a társasági és osztalékadóról, személyi jövedelemadóról és a sportról szóló törvény is.

Az így bevezetett rendszer a sportágak csak kisebb körét érte el, így szükségessé vált egyéb támogatási formák kialakítása, hogy az egyéni sportágak is megfelelő finanszírozási forrással rendelkezzenek. A 2013-as évben így elindult a Kiemelt Sportágfejlesztési (KSF) és a Felzárkóztatási Program, mindkettő 16–16 sportággal, amelyek köre azóta bővült. Itt a pénzügyi folyamatok jellemzően a szövetségeken keresztül zajlanak, amelyek megkapják a központi támogatást, amit a szövetségek a sportszolgáltatást végző szervezetekhez továbbítanak.

A 156/2013 (VIII. 12.) Kormányhatározat a 2013-as évre vonatkozóan 8,7 milliárd, míg a 2014–2020 közötti időszakra 135,8 milliárd forint támogatást irányzott elő ezen sportágak részére (Csorba 2014).

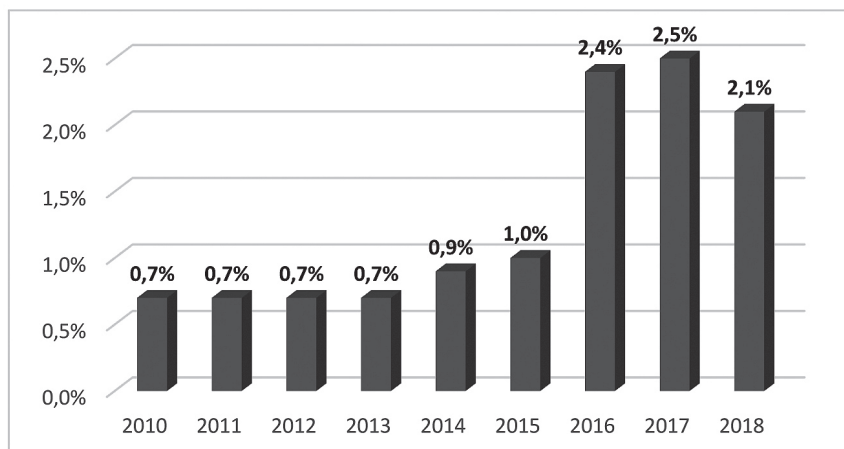
Az évek folyamán a központi kormányzat prioritásként kezelte a nemzetközi sportesemények rendezését és a létesítményfejlesztési projekteket is.

A változásoknak köszönhetően mind a sport civil szervezetei, mind a sportvállalkozási szféra nagyobb bevételeket ért el. Nőtt a szektorban foglalkoztatottak létszáma, a versenysport területén pedig számtalan beruházás valósult meg (Stocker–Szabó 2017; Vörös 2017; Gósi–Nagy 2018).

Az állami támogatás mértéke

A sportágazat kiemelt szerepét Magyarország költségvetésében az Eurostat adatbázisa szemléletesen mutatja. A központi kormányzat költségeit éves bontásban százalékos arányban, funkciók szerint találhatjuk meg ebben az adatbázisban. Az 1. ábra a sportra és rekreációra fordított központi kormányzati kiadások százalékos arányát mutatja. A jogszabályi környezet változása már 2010-ben elindult, de a látványos eredmények 2016-tól mutatkoznak. A megjelenített utolsó három évben Magyarország az, amely az Európai Unióban a legnagyobb arányban fordít központi forrásokat a szektorra. Az adatok ugyan nem mutatják külön a szabadidősport és versenysport támogatásait, azonban több tanulmány is vizsgálta, hogy a sportköltségek döntően a versenysportot érintik (Dénes 2015).

1. ábra. A sportra és rekreációs tevékenységre fordított kormányzati kiadások százalékos értéke

Forrás: EUROSTAT-adatbázis alapján saját szerkesztés.

Az állami sportfinanszírozás nagyságáról ennek ellenére sincsenek pontos adataink. Sárközy 2017-es tanulmányában a 2016-os évi sportköltséget 400 milliárd forintra becsülte. Ezt több tényező figyelembevételével határozta meg. Az Emberi Erőforrások Minisztériumának költségvetésében 45 milliárd Ft, míg a Nemzeti Fejlesztési Minisztériumában a különböző beruházásokra még 180 milliárd Ft volt található. Tíz különböző kormányhatározat a tartalékból még 230 milliárd forintot irányzott elő a sportra, bár ezek elköltése nem feltétlenül az adott évben jelent meg. A be nem fizetett társasági adó értéke nagyságrendileg 70 milliárd forintra tehető. Több egyetem sportberuházásait, köztük a Testnevelési Egyetemét és a Nemzeti Közszerződési Egyetemét támogatja a központi kormányzat. Emellett kisebb tételek megtalálhatók a Honvédelmi- és a Belügyminisztériumnál és a fel-

sőoktatás támogatási rendszerében is (Sárközy 2017). Visszaulva az 1. ábrára, ott csak a kormányzat által közvetlenül a sportra fordított kiadások jelennek meg, a társasági adórendszer segítségével nyújtott támogatás nem, hiszen ott közvetlenül a gazdasági szervezetektől kerül át az összeg a sportszervezetekhez.

Nonprofit sportszervezetek

A sportszervezetek típusait a 2004. évi I. törvény (Sporttörvény) 15. paragrafusa határozza meg. Ide sorolja a következőket: sportegyesület, sportvállalkozás, sportiskola, valamint az utánpótlás-nevelést, fejlesztést végző alapítványok. Ez a pont került kiegészítésre (15§/A), ahol a sportakadémiákkal kapcsolatos elvárásokat fogalmazza meg a törvény. A magyar sportban hagyományosan a sportegyesületi működési forma volt mindig is a meghatározó, a Központi Statisztikai Hivatal adatbázisa is ezt erősíti meg. A sportegyesületek az egy szakosztályos kis kluboktól a sikergyáros nagy klubokig, változatos formában működnek (Bukta 2013).

A nonprofit szektor adatainak vizsgálata már önmagában a szervezetek számában is mutatja a sport növekvő szerepét. A 2010-es évben összességében 64 987 nonprofit szervezet működött hazánkban, a 2018-as évben viszont már csak 61 491 (KSH). Ez összecseng Sebestény István 2017-es tanulmányával, ahol civil szervezetek számának változását és alapítását vizsgálja. Az adatok azt mutatják, hogy 2012-ben telítődött a szektor. Ezután inkább lassú fogyás figyelhető meg. Ezt részben a jogszabályi környezet változása okozta, részben a bírósági nyilvántartás „tisztázása” (Sebestény 2017). Az 1. táblázat adatai azonban jól mutatják, hogy a nonprofit sportszervezetek, ezen belül is a sportegyesületek száma ezen időszak alatt folyamatosan emelkedett.

1. táblázat. A nonprofit sportszervezetek és a sportegyesületek száma (db)

	Nonprofit sportszervezetek	Sportegyesületek
2010	7526	6551
2011	7563	6586
2012	7649	6688
2013	7722	6795
2014	7792	6901
2015	8865	7872
2016	8899	7941
2017	9269	8328
2018	9693	8723

Forrás: Nonprofit szektor adatai alapján (KSH) saját szerkesztés.

A nonprofit sportszervezetek száma 2010-ről 2018-ra 30 százalékos emelkedést mutat. Ezt az emelkedést azonban jelentősen meghaladja a szektor bevételének változása, amely 553 százalékos növekedést mutat. Ennél kisebb mértékben növekedett, de még így is ötszörös értéket mutat az egy szervezetre jutó bevétel. Az évenként adatokat a 2. táblázat tartalmazza.

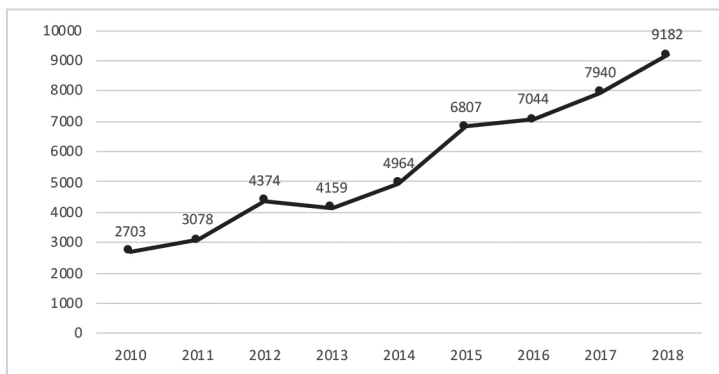
2. táblázat. A nonprofit sportszervezetek bevételének változása

	A nonprofit sport-szektor bevétele (ezer Ft)	A bevétel változása (2010 = 100%)	Egy szervezetre jutó bevétel (ezer Ft/ szervezet)	Egy szervezetre jutó bevétel változása (2010 = 100%)
2010	37 495 416	100%	5 724	100%
2011	44 894 133	120%	6 817	119%
2012	59 479 499	159%	8 893	155%
2013	64 542 319	172%	9 499	166%
2014	80 880 476	216%	11 720	205%
2015	134 011 507	357%	17 024	297%
2016	169 738 279	453%	21 375	373%
2017	199 734 574	533%	23 983	419%
2018	248 455 076	663%	28 483	498%

Forrás: Nonprofit szektor adatai alapján (KSH) saját szerkesztés.

A bevételek mellett a legfontosabb mutató a foglalkoztatási helyzet alakulása. Az értékelést azonban nehezzé teszi, hogy nagy az atipikus munkavégzési forma aránya. Az edzői, sportmunkatársi munkakörben a megbízási szerződés elterjedtebb, mint a munkaviszony. Ennek oka a foglalkoztatás időbeli specialitása, hiszen az utánpótlás-korosztály edzései a délutáni órákban zajlanak, másrészt pedig a források rendelkezésre állása sem egyenletes (Gösi 2017). A Magyar Kosárlabdázók Országos Szövetségének számviteli beszámolója is ezt a tényt erősíti meg. A 2012-es évben a foglalkoztatotti létszám 10 fő volt, míg a megbízottak létszáma 444 fő. A 2018-as évben a 29 főállású alkalmazott mellett 1100 fő megbízott jelenik meg. A helyzetet tovább árnyalja, hogy a sportesemények lebonyolításához folyamatosan szükség van rendezőkre, játékvezetőkre, bírókra. Ezek mind-mind rövidtávú, akár alkalmi munkavégzést jelentenek. Így önmagában a foglalkoztatottak állományi létszáma nem tükrözi teljes mértékben a munkaerőpiacra gyakorolt hatást. A 2. ábrán a 2010-es évek kezdetétől látható a nonprofit sportszervezetek munkavállalóinak növekedése. A kiinduló helyzethez képest több mint háromszoros növekedés figyelhető meg.

2. ábra. A nonprofit sportszektornban foglalkoztatottak létszáma (fő)

Forrás: Nonprofit szektor adatai alapján (KSH) saját szerkesztés.

A sportszövetségek és sportegyesületek bevételi adatai

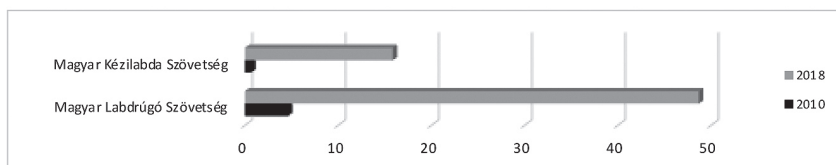
A civil szervezetek könyvvizelési és beszámolási kötelezettségét a Számviteli törvény és a 479/2016 (XII. 28.) Kormányrendelet szabályozza. Az érintettek ennek alapján töltik ki a beszámoló különböző részeit, a mérleget, az eredménykimutatást és a kiegészítő mellékletet, és ezeket nyilvánosságra is kell hozniuk. Függetlenül a szervezet közhasznú jogállásától, a civil törvény (2011. évi CLXXV. törvény az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról) hatálya alá tartozóknak el kell készítenie a közhasznúsági mellékletet is, amelyben részletezni kell a kapott támogatásokat. Ezen dokumentumok alapján vizsgáltuk meg a sportszervezetek bevételi adatait.

Sportszövetségek

A sportszövetségek az adott sportág irányító és koordináló szervei, a feladatköreiket a Sporttörvény szabályozza. Fő feladatuk a hazai versenyrendszer kialakítása és annak a működtetése, tevékenységük során együttműködnek az adott sportág nemzetközi szövetségével (Bodnár–Czeglédi 2016). A bevezetőben említett TAO- és KSF-támogatás a gazdálkodásukra, és ezáltal a lehetőségeikre is hatással volt. A TAO-támogatáshoz köthető sportágak szövetségei saját maguk is pályázhatnak, és kaphatnak ilyen módon támogatást. A többi sportág esetében a központi források jelentenek magas bevételt, bár ebben az esetben közvetítő szerepük is van. Ez azt jelenti, hogy a szövetségek számlájára érkezik a támogatás és ők ezt előre meghatározott szempontok szerint utalják tovább az

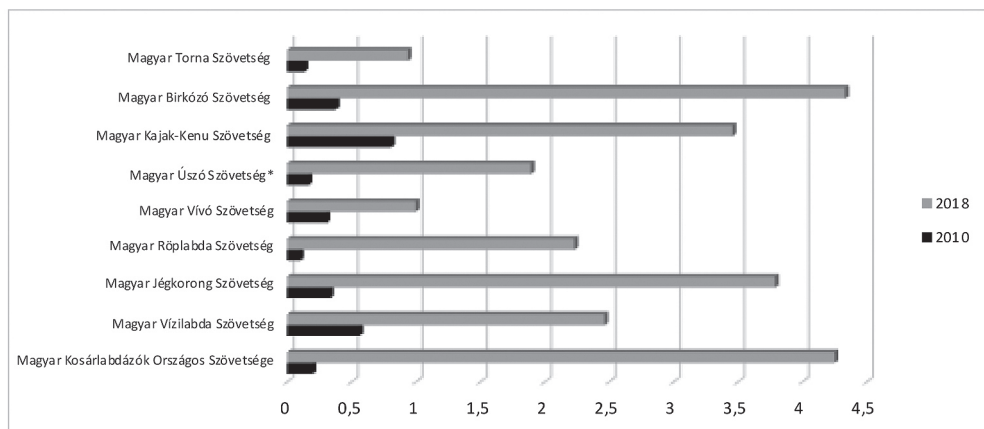
egyesületeknek és egyéb, sporttal foglalkozó szervezeteknek. A 3. és 4. ábrán látható a TAO-támogatási körben található, valamint az öt, az olimpiákon leg-sikeresebb egyéni sportág szövetségének bevétele 2010-ben és 2018-ban. A 3. ábra külön a kézilabda és a labdarúgás adatait tartalmazza, amelyek jelentősen meghaladják a többi szövetségét.

3. ábra. A Magyar Kézilabda és a Magyar Labdarúgó Szövetség bevétele 2010-ben és 2018-ban (milliárd Ft)

Forrás: Számviteli beszámolók alapján (<https://birosag.hu/civil-szervezetek-nevjegyzeke>) saját szerkesztés.

4. ábra. Sportszövetségek bevétele 2010-ben és 2018-ban (milliárd Ft)

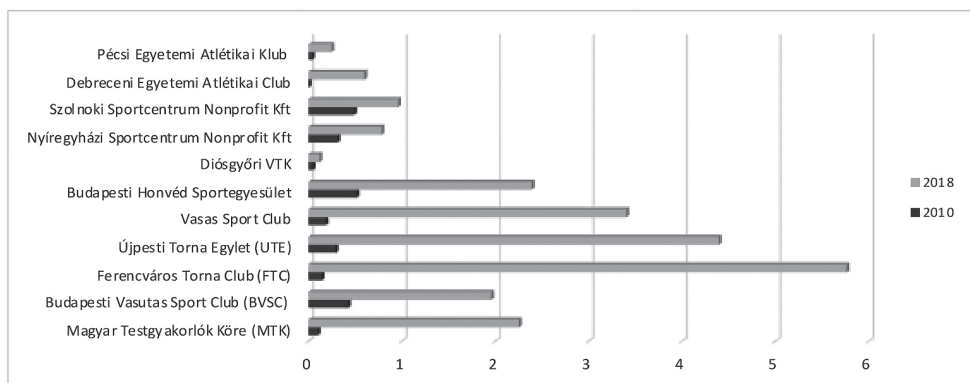
Forrás: Számviteli beszámolók alapján (<https://birosag.hu/civil-szervezetek-nevjegyzeke>) saját szerkesztés.

Sportegyesületek

A sport területén a meghatározó szervezeti forma az egyesület. A KSH-adatbázis is megmutatta, hogy a sportegyesületek körében milyen jelentős forrásbővülés következett be. A teljes körű adatokon túl megvizsgáltunk néhány kiemelt helyzetben lévő szervezetet is. A kormány több lépésben külön forrásokat biztosít

tott az egyesületi működésre, elsőként a nagy budapesti klubokat célozta meg. Az 1835/2013 (XI. 15.) Kormányhatározat a kiemelt sportegyesületek sportfejlesztési támogatásának kormányzati intézkedéseit tartalmazza. A jogszabály a nagy hagyományokkal rendelkező, sikeres fővárosi szervezetek finanszírozását segíti elő. Az érintett szervezetek: a Budapesti Honvéd Sportegyesület (BHSE), Budapesti Vasutas Sport Club (BVSC), Ferencvárosi Torna Club (FTC), Magyar Testgyakorlók Köre (MTK), Újpesti Torna Egylet (UTE) és a Vasas Sport Club (Vasas). A vidéki klubok külön támogatása ennél jóval később indult, a Magyar Közlöny 2018. december 23-ai számában a költségvetési tételek átcsoportosítása hozott kedvező helyzetbe több vidéki szervezetet is. Az 5. ábra a hat kiemelt budapesti és öt vidéki klub adatait tartalmazza, azok közül, amelyek támogatásban részesültek. A növekedés – bár mindenhol jelentős – egyértelműen a budapestiek gazdasági előnyét mutatja.

5. ábra. Sportegyesületek bevétele 2010-ben és 2018-ban (milliárd Ft)

Forrás: Számviteli beszámolók alapján (<https://birosag.hu/civil-szervezetek-nevjegyzeke>) saját szerkesztés.

Összefoglalás

A kutatás során néhány nagyobb sportszervezet adatait vizsgáltuk meg, amelyek esetében jól látható a bevételek megnövekedése. Az egész sportszektorban megfigyelhető, hogy minden szervezet és szereplő kedvezőbb helyzetbe került. Ez annak köszönhető, hogy az új támogatási formák mellett a régiek is megmaradtak. A fiatal korosztály esetében a Sport XXI-program, valamint a Héraklész Csillag és Bajnok Program is tovább működött. A többletforrások esetében a kormányzat meghatározta azokat a célokat, amelyekre elköltethetők. A sportágak mindegyike sportolói létszámnövekedést is realizált. Ez a tizenhat Kiemelt Sportágfejlesztésben érintettek esetében 2014 és 2016 között 11 százalékos bővülést jelent. Igaz, ezen belül az utánpótláskorúak létszáma 30 százalékkal emelkedett, viszont a felnőtt

versenyzőké csökkent. Az eredményesség tekintetében még nem tudunk levonni pontos következtetéseket, hiszen a 2013-ban indult KSF-program az első hatásai a következő olimpián várhatóak (Bukta–Gósi 2019). Aggodalomra adhat okot, hogy a sportáganként elkészült fejlesztési stratégiák a finanszírozási kérdések megoldását helyezték a középpontba. A szövetségek automatikusan várják ettől a javuló teljesítményeket és a mélyebb, strukturális kihívásokra nem keresték az adekvát szervezeti válaszokat (Sterbenz–Csurilla–Gulyás 2017). A tanulmányban több forrásból gyűjtöttük össze, hogy milyen változások következtek be a sport civil szférájában a 2010 és 2018 közötti időszakban. A kormányzati döntések értelmében ez várhatóan a következő években is folytatódni fog. A bemutatás most kizárólag a gazdasági adatokra fókuszált. A tanulmány megírásakor társadalmunk épp a koronavírus fenyegetésével küzd. A 2020-as évben az egyik legnagyobb változás az elmaradó sportesemények, rendezvények hatása lesz, az azt követő években pedig várhatóan gazdasági visszaesés fog hatni a szektorra.

Irodalom

- Bácsné Bába Éva (2017): Magyar futballtársaságok szervezeti kérdései. *TAYLOR. Gazdálkodás- és Szervezéstudományi Folyóirat. A Virtuális Intézet Közép-Európa kutatására Közleményei*, 9., 2., 5–13.
- Bács Zoltán–Becsky-Nagy Patrícia (2015): A sportszervezetek érintő egyes adófajták. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 16., 4., 73–79.
- Balogh Renátó–Bácsné Bába Éva (2019): Sportszövetségi intézkedések attitűdvizsgálata. *Acta Carolus Robertus*, 9., 1., 23–33.
- Bardóczy Gábor (2014): A látvány-csapatsport-támogatások helyzete, perspektívái. In: Petridis Leonidas (Szerk.): *A felsőoktatás szerepe a sportban, az élsportban és az olimpiai mozgalomban, különös tekintettel a társasági adóból (TAO) támogatott sportágak helyzetére és a támogatások hasznosítására* című konferencia tanulmánykötete, Debrecen: Debreceni Egyetem Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési Kara, 50–72.
- Bodnár Péter–Czeglédi Orsolya (2016): A sportszövetségek működése. In: Sterbenz Tamás–Géczi Gábor (Szerk.): *Sportmenedzsment*, Budapest: Testnevelési Egyetem, 192–196.
- Bukta Zsuzsanna (2013): Új kihívások a sport civil szférájában: megfelelnek-e a sportegyesületek a közösségi igényeknek? *Andragógia és Művelődéstudomány*, 1., 1., 72–86.
- Bukta Zsuzsanna–Gósi Zsuzsanna (2019): A Kiemelt Sportágfejlesztési Program első éveinek hatása a hazai sportágak fejlődésére. *Taylor Gazdálkodás- és Szervezéstudományi Folyóirat*, XI., 3., 15–24.
- Csorba György (2014): Sportfinanszírozás. *Infojegyzet*. 16., 2014. április 18. Képviselői Információs Szolgálat. http://www.parlament.hu/documents/10181/73472/Infojegyzet_2014_16_sportfinanszirozas.pdf/c6477538-9d4e-49c9-a031-bf8a32111502 Letöltve: 2018. 09. 05.
- Dénes Ferenc (2015): *Sportközgazdaságtan*. Szöveggyűjtemény. Debrecen: Campus Kiadó.
- Faragó Beatrix (2017): A sportstratégiai ágazat erősödése Magyarországon a 2011–2016-os időszakban. *Tér-Gazdaság-Ember*, 5., 3., 94–109.

- Gósi Zsuzsanna (2017): Atipikus foglalkoztatási formák sportszervezeteknél. *Köztes Európa, Társadalomtudományi folyóirat: A VIKEK közleményei*, 9., 1–2., 137–145.
- Gósi Zsuzsanna–Bukta Zsuzsanna (2019): Sportszövetségek a kiemelt sportágfejlesztés tükrében. *TAYLOR. Gazdálkodás- és Szervezéstudományi Folyóirat*, 2., 36., 46–55.
- Gósi Zsuzsanna–Nagy József (2018): Sportvállalkozások jellemzői 2016. In: Hamar Pál–Köpf Károly (Szerk.): *Mozgás–Biológia–Sport–Tudomány*. Budapest: MET, 100–110.
- Gyömörei Tamás–Máté Tünde–Szakály Zsolt (2020): Sportlétesítmények az egészségünkért, kapacitások és korlátok 23 megyei jogú város példáján. In: Szakály Zsolt (Szerk.): *Egészség–Sport–Gazdaság II*. Győr: Mobilis, 60–73.
- Sárközy Tamás (2017): A sport, mint nemzetstratégiai ágazat. Előnyök és hátrányok, hosszú távú kilátások. *Polgári Szemle*, 13., 4–6., 143–159.
- Sebestény István (2017): A civil szektor demográfiája – A civil szervezetek névjegyzékének retrospektív feldolgozása alapján. *Civil Szemle*, XIV., 1., 7–34.
- Sterbenz Tamás–Csurilla Gergely–Gulyás Erika (2017): Vertikális dilemmák a magyar sportban – A sportfinanszírozás hatékonyságának növelése. *Magyar Sporttudományi Szemle*, Külön-szám, Magyar Sporttudományi Füzetek, XVI., 7–22.
- Stocker Miklós–Szabó Tünde (2017): A hazai sportirányítás szerepe és tevékenysége a kiemelt hazai sportesemények esetében. In: Szmodis Márta–Szóts Gábor (Szerk.): *A sportirányítás gazdasági kérdései*. Budapest: Magyar Sporttudományi Társaság, 56–77.
- Vörös Tünde (2017): Költség-haszon elemzési keretrendszer sportberuházások társadalmi-gazdasági értékeléséhez. *Közgazdasági Szemle*, LXIV., 4., 394–420.

Egyéb források

2004. évi I. törvény a sportról

KSH (é.n.): *A nonprofit szektor adatai*. Utolsó letöltés: 2020. 03. 14. <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haViewer.jsp>

Magyar Közlöny 2018. évi 211. szám